

БЛАЖЕ КИТАНОВ

„Јана“ или портрет на младоста

Ристо Лазаров во македонската поезија стартуваше во 1972 година со стихозбирката „Нокна птица во паркот“. Овде Лазаров презентираше отворен, едноставен начин на пеење, слободен и неврзан во својот тек, со слики навидум испревртени, но сосем препознатливи и јасни за секој што е „полнокрвно“ втурнат во секојдневието и животот на урбаниот медиум. Тоа беа стихови во кои доминираше слободата на разумот и свеста; стихови што говореа за едно определено време, а кое го оквалификуваа Лазарова како поет на мигот, на времето што тече, што пулсира, што нè следи, време во кое се конферира, љуби, пие, сонува и над сè — време во кое се живее онака, како што тоа го диктира неминовноста.

Во оваа стихозбирка Лазаров правеше обиди да се доближи до „песната“, но кога тоа ќе го стореше, таа се дистанцираше од него, од неговата емоција и се правеше „мрдната“. Тоа ќе рече, иако беше придруж-

ник на сентименталното, секојдневјето, го упатуваше Лазарова во друг свет, што му налагаше своите опсервации да ги регистрира едноставно, слободно, со, би рекле, репортерски тон и јазик и на тој начин да се идентификува со секој кој беше фрлен во деноноќното урбано живеење.

Во секој случај, Лазаров успеа да го наслика мигот и карактеристичните случки во денот. При тоа имаше одредени отстапувања (првиот циклус од стихозбирката), но заслутата е во храброто изобразување на светот преку експлозивен и смел тон на кажување, дотогаш малку познат и присутен во македонската поетска реч.

После седум години (пост скриптумот како да криеше порака: „повторно смислувам, ќе се јавам... итн.“), Лазаров минатата година се појави со нови стихови, со втора стихозбирка — „Јана“.

Во оваа книга Лазаров е подисциплиниран во прадењето на својот поетски круг. Тоа е циклус од дваесет песни кои се плод од Јана, а за Јана. Всушност, тоа е само назив (може да биде и Ана или Дана, Мери или Лили, сеедно); па нека е и конкретна личност, преку која се открива поетот, младинецот, младинката, со еден збор — младоста на едно време, со сите свои белези и карактеристики. Пленува моќта на поетот кој оригинално и автентично успеал со јазик на улицата, но поетски нијансиран, да го забележи и соопшти сè она, што успеал да го види и доживее од кога памети за себе, од кога знае за Јана — тој конгломерат од безброј специфики за младиот човек.

Како што минува времето, така се менува психичкиот и физичкиот ентитет на Јана. Уште во прво одделение таа „расчистува со религијата“, расте, станува спортистка, пионерски раководител, песнопојка, ипраорка. Таа мечтае за слава од типот на Брижит Бардо или Софија Лорен, мудрува, ги мрази пцовките и сите непристојности. Времето минува, таа влегува во адолесценција, напредува, станува интелектуалка — битна компонента на општеството и младината; се стреми кон естетското, кон етичкото, романтична е и во чекор со сите збиднувања во урбаната средина (са-

ка да остане долго време во диско-клуб, да се облекува по последната мода, да има возачка дозвола и др.). Многу желби да се оствари сè, да се стаса секаде. Зошто не? Јана ќе ја сретнеме и на работна акција:

„Јана кога е на работна акција
постојано е ударник прв
многу придонесува да се извршат сите должности
спрема татковината, слободата и правдата

.
Јана кога е на работна акција
ја сакам како бригадирски поздрав
како десет плускавици на рацете
како ударничка значка
ја сакам како секоја педа на мариовскиот пат
како црвениот барјак на Чучук Митра
како скаменетите опинци на Итар Пејо
како секој истрел од нагантот на Ѓорѓи Сугаре. . .
(„Јана кога е на работна акција“)

Сосем јасно прикажување на Јана како работлива и активна младинка, како човек кој знае, да го возвиши чувството кај поетот, уште повеќе да го засака нашето минато, да го возвиши трудот во кој се крие најубавата хармонија за создавање на безброј човечки дела, за јакнење на братството и единството меѓу младите акцијаши. Истовремено, „Јана е динамит“ и „пали логорски огнови во бригадирските срца“ кои малку спијат, а повеќе сонуваат „цмок“ и „о-рук“.

Јана е во чекор со времето, мечтае за среќна иднина, долго останува пред огледалото „красејки“ се со шерк-помада и лосиони во чија колекција нема место за Ристо Лазаров. Таа е позната меѓу сите, „во сите хотели. . . има специјален попуст за убавина, на плажа Јана ја пуштаат бесплатно. . .“, а кога е во старото кино „Култура“ каде што „најдобро се грицкаат семки“ Јана

„е душман за сите заводници
има вртелешка во очите

.
Јана е згрозена, се плаши но не вреска
(тој филм нема никој да го гледа)
цврсто, поцврсто стиска, стиска
Марлон Брандо со чело како на катус
Јана се плаши да не се помоча од страв
има меко перниче на газот
прдна—нечујно!“

(„Јана кога е в кино“).

Јана не е богата, но е снаодлива, достоинствена и „чиста како езерски камен фрлен на сонце“. И повторно да се роди Јана и да се јави со одредени свои специфики (а без секакво сомневање е дека, таа се раѓа непрекинато) таа ќе биде поинаку насликана, поинаку презентирана, зашто времето минува и донесува нови нешта.

Поезијата во „Јана“ е реалистично гледање на настаните, автентично сликање на сите младешки доживувања, страсти, акции и желби, жигосани и глорифицирани преку јазикот на секојдневјето, на улицата, но сепак уметнички нијансиран. Во песните на „Јана“ нема место за „возвишена“ естетика, но естетското е во оригиналноста на јазикот и изразот, што ја избегнува баналноста, зашто поетски е осмислен преку творечката моќ на Лазаров.

Јазикот во поезијата на „Јана“ е ослободен од секакви стеги и предрасуди. Тој е адекват на слободната и автентична мисла на Лазаров. Присутен е во неа изразот на една разбранувана младост, вклучена во сите пори на урбаниот живот и активитет. Оттука, констатираме дека, Лазаров е најмногу близок на себе си, а тоа го разликува од поетите на неговата, и не само негова, генерација. Тоа е поет на мигот, на одредено време обременето со свои случки и настани, со добри и негативни особини.

На Лазаров можеби ќе му биде забележано дека јот свет, но треба да се сфати дека таков начин на е премногу вулгарен и груб во изобразувањето на сво-

трансформирање на една стварност (чии сведоци сме и ние), на една вистина, го задржува вниманието на секој човек, кој има разбирање за метаморфозата на стихот, за поетот кој веќе зацртал еден свет.

„Јана“ е своевидна слика на едно време; „Јана“ е портрет на младоста видена преку окото на еден избувлив дух, кој на своевиден начин се идентификувал со времето во кое се движел и во кое се инкарнирал себе си и самата Јана. „Јана“ на Р. Лазаров е „приказна за младоста“, оригинален печат за една генерација, за едно време што битисувало и течело пред нас и пред очите на поетот, за времето во кое се движел тој (Лазаров) и сите оние, кои го минувале мостот распнат помеѓу одреден временски квантум исполнет со безброј радости и таги, мечтаења и паѓања, сонувања и страдања, вистини и лаги.